

מאמר ד"ה

מי יתנך

מכ"ק אדמו"ר הצמח צדק

עם הגהות וביאורים נפלאים

מכ"ק הרב הלל הלוי מפאריטש

עם שמועה מה ששמע

ר' הלל מכ"ק אדמו"ר האמצעי

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

נאמר מוצאי שבת פרשת מקץ תר"ח

יו"ל לראשונה מכת"י מעתיק

[נספח מאמר מי יתנך תק"צ מכ"ק הצ"צ]

ו' שבט תשפ"א

נערך ע"י עקיבא שבריק

*Spreading the waters from the spring of the
Holy Baal Shem Tov requires much
time, effort and great detail.*

We need your financial support.

*To donate via paypal please use the link
below:*

לתרומות והנצחות

<http://paypal.me/ashavrick>

Akiva Shavrick

aShavrick@gmail.com

מאמר מי יתנך
מכ"ק אדמו"ר הצמח צדק
עם הגהות וביאורים נפלאים
מכ"ק הרב הלל הלוי מפאריטש
זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

נאמר מוצאי שבת פרשת מקץ תר"ח

מ¹ יתנך כאח לי, יונק שדי אמי, אמצאך בחוץ אשקך גם לא יבוזו לי. ופירוש רש"י כאח לי, שתבוא לנחמני, כדרך שעשה יוסף לאחיו שגמלוהו רע, ונאמר בו וינחם אותם וידבר אל לבם. ובמדרש פירוש כאח לי, כיוסף עם בנימין כו'. הענין הוא כידוע, שיש בנשמות ישראל שני בחינות. הראשון, נשמות הצדיקים. והשני, נשמות בעלי תשובה. ויש שני דעות במאמרי רז"ל. הראשון, דצדיקים גבוהים מבעלי תשובה, כמאמר כל הנביאים לא נתנבאו אלא לבעלי תשובה, אבל לצדיקים גמורים, עין לא ראתה. וכן אמרו, במי נמלך, בנשמותיהן של צדיקים, ולא אמרו בבעלי תשובה כו'. ודיעה השני, דבעלי תשובה גבוהים יותר מצדיקים גמורים, כמאמר במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד. [ובאמת, יש בכל אחד ואחד מישראל, שני הבחינות. שמצד עצמיות הנשמה, נקראת צדיק. ומצד חלק נשמתן שמלוכשים בגוף, נקראת בעל תשובה כו']. ושני הדעות אמת, כי יש יתרון בזה מה שאין בזה כו', כמבואר במקום אחר.

ובזה יובן ענין שני פירושים הנזכר לעיל, בתיבות כאח לי. דהנה זאת הבקשה, מבקשת כנסת ישראל בזמן הגלות. דבזמן בית המקדש, היה מאיר בנשמות ישראל, אהבת אחים וריעים, ואז נקראת נשמות ישראל בשם אחים וריעים, וכמאמר למען אחי וריעי

¹ המאמר נדפס כאן לראשונה מכתב יד מעתיק. המאמר מיוסד על מאמר מי יתנך מכ"ק אדמו"ר הצמח צדק הנדפס באור התורה שיר השירים ח"ב ע' תרלד, שמיוסד על מאמר מי יתנך מכ"ק אדמו"ר הזקן הנאמר בשנת תקס"ה. הנחת אדמו"ר האמצעי נדפס במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"א ע' תפז. הנחת המהרי"ל נדפס בלקוטי תורה שיר השירים מד, ב. וראה מאמר מי יתנך תקצ"צ מהצמח צדק שכבר הדפסנו מכתב יד, והוא הנחת ר' משה משנת תקס"ה עם הגהותיו, (ונמצא בנספח לקמן). גם ראה מאמר מי יתנך תקצ"ד להצמח צדק, שנדפס בקונטרס ע"י קה"ת תשע"ט.

אדברה כו'. ומפרש אחר כך, למען בית ה' אלקינו כו', דהיינו בזמן הבית, אז נקראים אחים וריעים, אבל לא בזמן הגלות. לכן, מבקשת כנסת ישראל עבור נשמות ישראל, שהגם שאינם יכולים להקרות בשם אחים ממש, מכל מקום, מי יתנך כאח לי, שיאיר בהם מעין ודוגמא מאהבת אחים שהיה בזמן הבית.

ובזה יובן שני הפירושים הנזכר לעיל. דלפי המדרש, בקשה זאת, הוא להמשיך אהבת אחים בנשמות הצדיקים, וזהו כיוסף ובנימין, ששניהם היו בחינת צדיקים. צדיק עליון, הוא בחינת יוסף. וצדיק תחתון, הוא בחינת בנימין כו'. ולפי פירוש רש"י, בקשה, הוא עבור הנשמות דבעלי תשובה, להמשיך בתוכם מעין אהבת אחים הנזכר לעיל, וזהו כיוסף עם אחיו שגמלוהו רעה, ואף על פי כן, וינחם אותם כו'. כן אתה תקבל אותם באהבה, מעין אהבת אחים הנזכר לעיל, אף על פי שחטאו כנגדך כו', ודי למבין.

והנה להבין כל הנזכר לעיל, יש להבין מתחילה ביאור ענין בחינת צדיקים, מהו. כי לכאורה אינו מובן, למה נקרא המקיים תורה ומצות בשם צדיק, והיה ראוי לקרותו בשם עובד אלקים, אבל מה עניינו לקרותו צדיק. אך יובן בהקדם, שכל המצות נקראים בשם צדקה, וכמו שכתוב באברהם, כי ידעתיו אשר יצוה כו' ישמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט. ולא עוד, אלא אפילו בחינת האמונה, שהוא בחינת יסוד המעמיד ומקיים כל המצות, כמאמר בא חבקוק והעמידן על אחת, וצדיק באמונתו יחיה, נקרא גם כן בשם צדקה, וכמו שכתוב והאמין בה' ויחשבה לו לצדקה. ופירוש הפשוט, שהקדוש ברוך הוא חשב לו אמונה זאת שהאמין בו, לצדקה כו'. ולכאורה גם כן אינו מובן, מהו ענין השייכות של המצות לצדקה. והרמב"ם בספר מורה נבוכים פירוש, שצדקה הוא מלשון יושר, ולמד מהשבת העבוט, דכתיב ביה ולך תהיה צדקה, והיינו שאף על פי שעל פי דין הגמור בדקדוק, לא היה צריך להיות כן, מכל מקום, היושר הוא כן כו'. והנה להיות שכל המצות הם על פי יושר, שהיושר מורה שצריך לעשותם, לכן נקרא בשם צדקה. אך לכאורה אין זה תירוץ, רק על המצות שבין אדם לחבירו כו'. אבל על המצות שבין אדם למקום, כמו הנחת תפילין או להתעטף בציצית וכיוצא, עדיין אינו מובן, איזה יושר נמצא בהם.

אך הענין יובן בהקדם ענין ההשתלשלות דשם אלקים, שהוא לצמצם ולהעלים האור, בהעלם אחר העלם, עד שבעולם העשיה, מוסתר האור בתכלית, שזהו ענין ק"כ צירופי אלקים, המסתירים אור שם הוי"ה. ואפילו בעולם האצילות, שאין שם צמצום והסתור גמור, מכל מקום, מלובש שם האור דשם הוי"ה בלבוש, שהוא בחינת המלכות, שבה בחינת שם אדנ"י. וזהו, לא כמו שאני נקרא, אני נכתב כו'. וזהו בחינת היכל, גימטריא אדנ"י. שכאשר צריך להיות המשכות האור מבחינת עשר ספירות דאצילות, שנקרא

בשם הוי"ה, צריך להיות על ידי בחינת היכל הוי"ה, שהוא שם אדנ"י כו', [וכמבואר במקום אחר, שבזה נבדל מדת המלוכה מכל המדות, שנמשכת בריחוק מקום ובדילוג הערך. כי המלך, נעלם בחדרי היכלו, רק שמו נקרא על אנשי המדינה, ומזה הם יראים ומפחדים. וכן הוא למעלה, מדת המלוכה דייקא, ממשיך האור בדילוג, שהוא ההמשכה מאין ליש כו'. מה שאין כן, אם היה ההמשכה משאר העשר ספירות, היה בקירוב בערך, בדרך עילה ועלול, שהעלול בטל בעילתו, כביטול זיו השמש בשמש, כמבואר באגרת הקודש, במאמר איהו וחיוהי חד כו'].

אך ידוע מאמר רבותינו זכרונם לברכה, לא כעולם הזה, עולם הבא. שלעתיד לבא, יהיה נקרא בשם הוי"ה, כי הלבוש דשם אדנ"י לא יסתיר כלל, רק יגלה אור שם הוי"ה, וכמו שכתוב ולא יכנף עוד מוריך, והיינו שלא יתלבש עוד האור בכנף ולבוש המסתיר כו'. [ואין הכוונה שלא יהיה הלבוש כלל, כי באמת, אנו מבקשים, גלה כבוד מלכותך עלינו כו'. רק, הכוונה, זיכוך הלבוש, עד שיתאחד עם האור ממש, ולכן יגלה אותו כמו שהוא. וזהו מלכותך, מלכות דאין סוף, שהוא בתכלית היחוד עם האור, כידוע דמלכות דאין סוף הוא בבחינת כהדין קמצא, דלבושיה מיני וביה כו']. וזהו והוי"ה בהיכל קדשו, שיתגלה שם הוי"ה, על ידי מלכות דאין סוף, שנקראת היכל קדשו, [להיותה מיוחדת בעצמיות, שנקרא קדש, שלמעלה מבחינת קדוש בוי"ו כו'].

וזהו ענין המצות, שנקרא דרך הוי"ה, כי הדרך הוא בחינת ההילוך מעיר לעיר. והנה ידוע, שיש למעלה, בחינת עיר אלקינו כו', שהוא בחינת מלכות דאצילות, [כי האותיות נקראים אבנים, על שם שאין בהם תוספת וגרעון, מקטנות לגדלות, מה שאין כן השכל והמדות, צומחין מקטנות לגדלות. וצירופי האותיות נקראים בתים. וכללות כח ומקור הצירופים, שהוא בחינת המלכות דאצילות, נקרא בשם עיר אלקינו]. אך יש בחינת כעיר שחברה לה יחדיו, שהוא בחינת בינה, מקור צירופי אותיות המחשבה. ובבחינת בינה, מאיר מלכות דאין סוף, הנקראת היכל קדשו. [כי גם החכמה נקראת קדש, שבה מאיר בחינת העצמיות כו'. והבינה נקראת היכל קדשו, שהוא בחינת היכל, לבחינת החכמה הנקרא קדש, על דרך מלכות דאין סוף, שהוא בחינת היכל לבחינת קדש העצמי כו']. והנה בחינת אותיות המחשבה, ממנו נמצאו בחינת עלמין סתימין, שהם סתומים ונעלמים, בבחינת אין, ואינם נגלים בבחינת יש כלל, מצד אור שם הוי"ה המאיר בהם בגילוי, בלי הסתר כלל. אך בחינת אותיות הדיבור, מהם נמצאים בחינת עלמין דאתגליין, שנגלים ליש, מצד שאור שם הוי"ה מוסתר בהם, על ידי שם אלקים כו'.

אך כל זה הוא בסדר ההשתלשלות. אבל על ידי המצות, ממשיכים בחינת שם הוי"ה, מבחינת עלמא דאתכסייא, לבחינת עלמא דאתגלייא, בחינת שלשה עולמות דבריאה

יצירה עשיה, שיאיר בהם בבחינת גילוי ממש, כמו למעלה ממש. וזהו מאמר רז"ל, על פסוק ביום ההוא יהיה הוי"ה אחד ושמו אחד, אטו האדינא לאו אחד הוא. אך עכשיו, אינו מאיר בחינת אחדות הפשוט בגילוי, כי אם למעלה, בעלמא דאתכסייא. אבל למטה, בעלמא דאתגלייא, מוסתר האור ונעלם. אבל לעתיד, יאיר בגילוי ממש, גם בעלמא דאתגלייא, כמו למעלה ממש כו'.

וכל זה הוא על ידי המצות, כי בעסק המצות, יש שלשה בחינות, כוונות המצוה, וברכת המצוה, ומעשה המצוה. שעל ידי כוונת המצוה, נמשך האור בהתגלות בעולם הבריאה. ועל ידי ברכת המצוה, מאיר ביצירה. ועל ידי מעשה המצוה, מאיר בעולם העשיה. ואז נשלם המכוון, דלהיות לו דירה בתחתונים, היינו בעשיה גשמיית ממש, שזהו עיקר המכוון כו', ודי למבין. ולכן נקרא המצות גם כן בשם תר"ך עמודי אור. שכמו שהעמוד, מחבר הגג עם בחינת הקרקע, כן המצות, הם מחברים ההעלם דעלמא דאתכסייא, שיבוא לידי גילוי אור, בעלמא דאתגלייא, עד העשיה הגשמיית ממש כו', וכמו שכתוב, וימלא כבוד הוי"ה את כל הארץ כו' ודי למבין.

ועם זה יובן הנאמר בשם הרב המגיד נשמתו עדן, על פסוק, כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי. ואמר, שהכוונה הוא כך. אימתי, לא מחשבותי מחשבותיכם, כאשר לא דרכיכם דרכי. אבל כאשר דרכיכם דרכי, אז מחשבותי מחשבותיכם. ויובן עם הנזכר לעיל, שעל ידי המצות, שנקרא דרכי הוי"ה, ממשיכים מבחינת בינה, שנקראת מחשבותי, למעלה מהיות מקור לעולמות, לבחינת מחשבותיכם, היינו בחינת מחשבה האלקית, אשר הוא מקור לעולמות, שהם בחינת אותיות המדות ואותיות המוחין השייכים למדות כו', להיות גילוי אור אין סוף למטה, במקור העולמות, כמו למעלה בחכמה ובינה, שהם למעלה מבחינת מקור העולמות כנזכר לעיל, ודי למבין. ובזה יובן גם כן הטעם, מה שכל המצות נקרא בשם צדקה, שפירושו הוא בחינת יושר, והיינו שאפילו על ידי המצות שביין אדם למקום, עושין בחינת יושר, היינו בחינת התגלות אור אין סוף, למטה כמו למעלה, בלי הסתר כלל, שנקרא בחינת יושר כו'. ולכן, האדם העושה המצוה, נקרא בשם צדיק, על שם שהוא עושה וממשיך בחינת היושר, להיות אור אין סוף למטה כמו למעלה כו', ודי למבין. וכענין צדיק וישר הוא, וכן צדיק ה' צדקות אהב, ישר יחזו כו'.

[ב] והנה כח זה שבמצות, להמשיך גילוי אור אין סוף למטה כמו למעלה, הוא על ידי התורה דייקא, [וכמבואר לעיל במאמר דויצחק בא כו', במאמר, גדול תלמוד שמביא לידי מעשה כו']. וזהו ה' קנני ראשית דרכו, שהתורה היא בחינת ראשית. לכן, דרכי ה', שהם המצות כנזכר לעיל, כי התורה הוא בחינת ממוצע, שעל ידה יתגלה אור אין סוף, בתוך הכלים דרמ"ח פקודין כו'.

וביאור הדברים, הנה כתיב, מה רבו מעשיך ה', כולם בחכמה עשית. כי הנה בתיבת מה רבו מעשיך, יש שני פירושים. הראשון, כפשוטו, שיש ריבוי הנבראים לאין שיעור, בכל עולם. כמו בעולם העשיה הגשמי, יש ריבוי פרטים בבחינת דומם, ויש ריבוי פרטים בבחינת צומח, וכן בבחינת חי, וכן בבחינת מדבר כו'. וכן על דרך זה יש ריבוי פרטים בכל עולם ועולם, עד רום המעלות כו'. ומה שאמר, כולם בחכמה עשית, היינו מה שאנו רואים, שכולם מסודרים בחכמה נפלאה, באופן שיתקיים העולם. כמו שאנו רואים, שהוטבע אימת חלש על גיבור, כמו אימת מפגיע על הארי. שכל זה הוא לצורך קיום העולם, כי אם לא היה על אריה שום אימה, לא היה מתקיים העולם כלל כו'.

והפירוש השני, בתיבות מה רבו מעשיך הוי"ה, היינו שבכל פרט מבחינת מעשיך, יש בו ריבוי רבבות מדריגות ברוחניות, בעילוי אחר עילוי עד אין שיעור. כמו מציאות התרנגול למטה, שהיא בריאה, מעורר מן השינה בחצות הלילה. ועל דרך זה ברוחניות העולמות דבריה יצירה עשיה, יש בחינת גבריאל שנקרא שכוי, שהוא המעורר למעלה כללות הנשמות ומלאכים, להתעלות בעילוי אחר עילוי. וידוע, שהגם ששלשה עולמות בריאה יצירה עשיה, הם שלשה בחינות כלליות, אבל בכל עולם, יש ריבוי רבבות פרטי מדריגות, ובכולם יש בחינת שכוי הנזכר לעיל, בחינה המעוררת כנזכר לעיל. ועל דרך זה למעלה יותר, באצילות, הוא בחינת חמשה גבורות דאימא, רוח צפון, המעורר בחינת המלכות, מקור כל הנשמות ומלאכים, לעלות עד הבוקר, ובשעת התפלה, עד שמתייחדת פנים עם פנים, עם בחינת זעיר אנפין כו'.

וכן הוא על דרך זה בכללות העולמות, יש ריבוי רבבות מדריגות. דהנה יש בחינת עלמין דאתגליין, שנמשכים מדבר ה', והם נראים ליש, שהם שלשה עולמות בריאה יצירה עשיה, ובהם יש ריבוי רבבות מדריגות כנזכר לעיל. ויש בחינת עלמין סתימין, המתהווים מבחינת המחשבה שבכל מאמר, [כידוע שיש מאמר סתום, שהוא בחינת המאמר שבמחשבה. ומאמר פתוח, שהוא בחינת הדיבור]. אך מחשבה זאת, היא המתלבשת בדיבור. אך יש בחינת מחשבה עצמיות, שאינו באה בבחינת התלבשות בבחינת המדות ודיבור, ויש בחינת עלמין סתימין, שנעלמים בעצמיות המחשבה כו', [וזהו כי לא מחשבותי מחשבותיכם כנזכר לעיל], והם נמשכים מבחינת החכמה בבינה. ועל זה נאמר, כולם בחכמה עשית כו'.

ויש בחינת עלמין הנעלמים ברצון, וכמו שכתוב, כל אשר חפץ ה' עשה. והנה גם ברצון, יש כמה מדריגות רצון להאציל, [שהוא בחינת עתיק ואריך], ורצון קדום, [שהוא בחינת אדם קדמון], ורצון הפשוט שבעצמיות אור אין סוף שלפני הצמצום, והוא מה שעלה ברצונו הפשוט להטיב ואנא אמלוך. ויש בחינת עלמין סתימין, הנעלמים ברצון הפשוט. וזהו רבות עשית אתה ה' אלקי כו', נפלאותיך ומחשבותיך

כו', אין ערוך אליך כו'. מחשבותיך, הם בחינת עלמין סתימין שבעצם המחשבה, כנזכר לעיל. ונפלאותיך, הם בחינת עלמין סתימין שבכל המדריגות שברצון ה' כו'. וכולם, אין ערוך אליך. כי אפילו עלמין סתימין שברצון הפשוט שלפני הצמצום, גם כן אין ערוך אליך. כי גם רצון הפשוט, כעשיה נחשבת, לגבי עצמותו ומהותו, שהוא למעלה מגדר רצון, ואפילו מגדר בעל הרצון, שהוא בחינת מקור לכל מיני רצון, [ונקרא רעוא דכל רעוין], הוא גם כן מובדל בערך מבחינת זאת כו', כי למהותו ועצמותו, אפילו בשם בעל הרצון, לא יתכן לקרותו כו'. [ולכן, אפילו בבחינת השמים החדשים והארץ החדשה, שהם בחינת שרשי ומקור העולמות, כמו שהם בבחינת אין סוף שלפני הצמצום, שיתגלה לעתיד לבא, נאמר בהם גם כן לשון עשיה, כמו שכתוב, אשר אני עושה כו'].

וזהו מה שאמר, מה רבו מעשיך ה', הריבוי רבבות מדריגות הנזכר לעיל, ואף על פי כן, כולם בחכמה עשית, שהחכמה המתלבשת בהם, הוא רק בחינת עשיה שבחכמה. וכדוגמת חכמת האומן, המתלבשת במעשי ידיו, שהוא רק הארה בעלמא, מעצמיות חכמתו כו'. כן כל העולמות, הם מעשי אצבעותיך בלבד. ואפילו בחינת אמן מופלא, אמן מכוסה, [לפי עניית דעתי, הם שני בחינות, מחשבותיך ונפלאותיך הנזכר לעיל. כי מכוסה, הוא דבר, שבעצם, הוא בבחינת התגלות, רק שנעלם מצד לבוש המסתירו. וזהו בחינת מחשבה הבאה בבחינת התלבשות בעולמות, כי המחשבה מתלבשת בדיבור. אבל בחינת מופלא, הוא דבר הנעלם בעצם, שאינו בא לידי גילוי כלל, שהוא בחינת הרצון כנזכר לעיל], הוא גם כן בחינת עשיה, לגבי עצמיותו, כמו שכתוב, עושה פלא. והחכמה המתלבשת בהם, הוא כדוגמת החכמה המתלבשת בעשיה בלבד כו', ודי למבין.

אך אחר כך אמר, מלאה הארץ קנייניך. קנה חכמה, קנה בינה, שהם תורה שבכתב ותורה שבעל פה. ונקרא בשם קניינים, להיותם גילוי העלם עצמיות החכמה, [ולא בחינת הארה בעלמא, הנקרא עשיה שבחכמה]. וקניינים אלו, נמשכו מבחינת העלם עצמיותו, להיות ראשית דרכו, והיינו שעל ידו, יתגלה אור אין סוף בתוך המצות, שהם הכלים דרמ"ח פיקודין, ועל ידם נתגלה בבחינת המלכות הנקראת ארץ, וזהו מלאה הארץ קנייניך כו'. והנה ידוע, שיש קבלת מלוכה ברצון, וממשלה בעל כרחם. ועל ידי שיהיה מלאה הארץ קנייניך, יומשך בחינת מלוכה ברצון, בתוך הנבראים, ונשמות ישראל שבגופים, והיינו ביטול פנימי, ודי למבין.

[וביאור הדברים לפי עניית דעתי, למה התורה הוא בחינת ראשית, היינו על פי המבואר לעיל, שכל ההשתלשלות, עד רום המעלות, אפילו בחינת מופלא ומכוסה, הוא בחינת עשיה, ולכן אין בהם רק הארה בעלמא מעצמיות חכמה, שנקראת עשיה

שבחכמה. והארה זאת, הולכת בסדר ההשתלשלות, בעילה ועלול. והעילה, הוא בחינת העלם. והעלול, הוא בחינת גילוי. וכן העלול, נעשה עילה, לגבי העלול שלמטה הימנו. ולכן, הגם שהוא בחינת גילוי, לגבי העליון ממנו, מכל מקום, הוא בחינת העלם, לגבי התחתון ממנו. ולכן, לא יוכל להתגלות החיות שבהעלם העילה, לגבי עלול התחתון, רק הארה בעלמא בלבד.

ולכן, בחינת המצות, שהם נעשים מדברים הנמצאים בבחינת עולם העשיה, כמו תפילין מקלף בהמה טהורה, אף על פי שפועלים התעוררות החיות מלמטה למעלה, עד רום המעלות, ועל ידי זה מתעוררים ממילא, כל עילה, להשפיע לעלול שלמטה הימנו, בבחינת תוספת אור, יתר מכפי המדה שנמדד בתחילת ההשתלשלות, מכל מקום, גם בחינת תוספת אור הזה, אינו אלא הארה בעלמא, מעצמיות העילה, ולא גילוי עצמותו כמו שהוא. והטעם לזה, להיות שגם כללות התעוררות האור וחיות, של כל המדריגות עילה ועלול, שעלו בעצמיות חכמתו יתברך, להיות שהתעוררות הוא בבחינת עשיה בלבד כנזכר לעיל, שכל החיות שבהם, אינו רק בחינת עשיה שבחכמה.

לכן, אינו מעורר גם כן, רק להיות נמשך הארה בעלמא, מעצמיות חכמתו כו', שנקרא עשיה שבחכמה כו', רק שממשיך תוספת אור מבחינת עשיה שבחכמה, יתר מכפי המדה הקצובה בתחילת ההשתלשלות כנזכר לעיל. ואין זה עדיין שלימות המכוון. רק, פנימיות המכוון, הוא להיות לו דירה בתחתונים, למטה כמו למעלה כו'. לזאת, מוכרח להיות ענין התורה, שהוא בחינת התלבשות עצמיות חכמתו, למטה מטה, באותיות גשמיים. ולכן, על ידי לימוד התורה, נעשה ראשית דרכו, שהוא ענין התגלות עצמיות חכמתו, בבחינת חכמה דהשתלשלות. [שהחכמה זאת, הגם שהיא בחינת עשיה שבחכמה, מכל מקום, הוא ראשית, לגבי ההשתלשלות כו']. ולכן, אחר כך, על ידי המצות, נפעל אתערותא דלתא, עד בחינת היותר עליונה, שהוא בחינת חכמה דהשתלשלות. ולכן, כאשר נמשך אחר כך אתערותא דלעילא, נמשך אור עצמיות חכמתו, שכבר נמשכה בחכמה דהשתלשלות, על ידי לימוד התורה, ומתגלה למטה בכל ההשתלשלות. ולהיות, שלגבי עצמיות חכמתו, שווין כל המדריגות, העלם העילה, וגילוי העלול, בהשוואה אמיתית, שכולם אין ערוך לגבי חכמתו יתברך, בשוה. לזאת, גילוי האור בשוה, למטה בבחינת העלול, כמו למעלה בבחינת העילה ממש, עד למטה בעולם העשיה הגשמיית כו', וכמו שכתוב, וימלא כבוד ה' את כל הארץ כו', ונשלם המכוון דלהיות לו דירה בתחתונים כו', ודי למבין].

[ג] והנה בחינת הצדיקים, המקיימים תורה ומצות כנזכר לעיל, הם גם כן נקראים אחים וריעים להקדוש ברוך הוא. וכדוגמת אחים, שדומים זה לזה, מצד התולדה, שממקור אחד יצאו, כך נשמות הצדיקים, הם כביכול בבחינת אדם, אדמה לעליון. ואין הכוונה

חס ושלום, דמיון ממש. רק, דמיון מצד הפעולה, והיינו שפועלים פעולה אחד, עם הקדוש ברוך הוא, להמשיך גילוי אור אין סוף למטה ממש, להיות לו דירה בתחתונים כו'. [והגם שלכאורה הוא פעולת הצדיקים בלבד, כי הבחירה ניתנה, והכל תלוי במעשה התחתונים, אך הנה ידוע בספר כתר שם טוב, במאמר ולך ה' החסד, כי אתה תשלם לאיש כמעשיהו, שבאמת, כל הפעולות והמשכות, שהם שמים חדשים והארץ חדשה, שנעשים על ידי לימוד התורה, בנגלה ובנסתר, וכל ההמשכות שעל ידי המצות, הכל הוא פעולת הקדוש ברוך הוא, והאדם הוא רק כמסייע, שאין בו ממש, דהיינו, מה שהוא צריך לבחור, ולהתעורר לטוב. ואם כן, זהו החסד אשר תשלם לאיש כמעשיהו, כאלו הוא העושה, עיין שם.

ובזה יובן גם כן, דבאמת, פעולה זאת דלהיות לו דירה בתחתונים, הוא פעולת הקדוש ברוך הוא, שהוא עיקר הפעול. מכל מקום, הוא גם כן פעולת הצדיקים, להיות שהכל תלוי בבחירתם ובהתעוררותם לטוב. ולכן נקראים אחים, מצד דמיון הפעולה, כנזכר לעיל, ודי למבין...].

וגם נקראים ריעים, מצד התקשרותם להקדוש ברוך הוא, אשר הוא תמידית, כדמיון אהבת הריעים, שהוא למעלה מאהבת דודים, אשר הוא לפרקים כידוע. [אך, כל זה היה בזמן הבית, מצד שצמצם שכינתו בין שני בדי ארון, ועל ידי הלוחות, שהיו מונחים בהיכל קודש קדשים, על ידי זה, נתצמצם מהותו ועצמותו ממש בעולם העשיה. ועל ידי הכרובים פורשי כנפים, היו מתעלים למעלה, לקבל שכינתו, כמו שהוא למעלה באצילות. ועלייה זאת, היה שלשה פעמים בכל יום, כנגד שלשה תפילות כו'. וההפרש, בין קבלת שכינתו למטה על ידי צמצום בעשיה, ובין קבלת שכינתו כמו שהוא למעלה באצילות, מבואר במקום אחר, במשל שני בני אדם, אחד עומד למעלה, ואחד עומד למטה, שיש שני אופנים ביחודם כו', יעויין שם. אך, בגוף היחוד, אין הפרש, שהכל הוא יחוד עצם בעצם, ולכן נקראים אחים וריעים, כנזכר לעיל.

אך, בזמן הגלות, נתסלק ונגנז הארון והלוחות כו', ואין המשכה, רק על ידי עסק בתורה שבעל פה, בפנימיות העולמות בלבד, ולא בחיצוניות, להיות שהמשכה הוא על ידי דיבור בלבד, שהוא בחינת רוחניות. מה שאין כן, בבית המקדש, היה ההמשכה על ידי ארון ולוחות, בחינת דומם, לכן האיר גם בעשיה, שהוא בחינת חיצוניות. ולכן הבקשה, מי יתן כאח לי, ולא אח ממש, כמבואר כל זה בתורה אור פרשת תרומה במאמר זה. ולכן אמר, למען אחי וריעי כו', למען בית הוי"ה אלקינו, שאינם נקראים אחים וריעים ממש, רק בבית ה' אלקינו. אבל בזמן הגלות, אינם רק בחינת כאח כו', כמו שיתבאר...].

והנה כתיב, למען אחי וריעי, אדברה נא שלום בך. ואחר כך כתיב, למען בית ה' אלקינו, אבקשה טוב לך. והיינו, על ידי שנשמות ישראל, שהם בחינת צדיקים, מתעלים בבחינת אחים וריעים. על ידי זה, נעשה שלום, בחינת יחוד המשפיע עם המקבל, למעלה, להיות שווין בקומתן. כי בזמן הבית, היה זעיר ונוקביה שווין בקומתן, בימות החול כמו בשבת. והיינו גילוי המוחין, חכמה בינה דעת, בבחינת הגדלות, בזעיר ונוקביה, כל היום. אך אחר כך אמר, אבקשה טוב לך, שהוא ענין אור הגנוז, שנקרא טוב, שאינו בא על ידי אתערותא דלתתא כלל, רק הוא נמשך ממילא ומאליו, מחמת שהוא מוצא אתר שלים, שהוא ענין יחוד משפיע ומקבל, בבחינת שווין בקומתן כו'. וזהו גם כן ענין מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד. שעל ידי שבת אחים גם יחד, שהוא בחינת שווין בקומתן, על ידי זה יהיה מה טוב ומה נעים, גילוי אור הגנוז, שלמעלה ממשפיע ומקבל, אשר אז יהיה שמחה ביחודם כו'.

והנה להבין ביאור ענין אור הגנוז שלמעלה, יש להקדים הפסוק, ואיש אשר יקח את אחותו, חסד הוא. ורש"י זכרונו לברכה פירוש, שהוא מלשון חרפה, כמו פן יחסך שומע כו'. והרמב"ם פירוש, שחסד, הוא לשון הפלגה. וכן פירושו, הפלגת הרע. כלומר, נמאס ונתעב, בהפלגת הרע. ולכאורה, אינו מובן, דהא יש עריות חמורות יותר, כמו בתו וחמותו, שהם בסקילה ושריפה, ולמה לא נאמר בהם, חסד הוא. והנה בתורת כהנים פירוש, חסד הוא, שמא תאמר, איך נשא קין את אחותו, תלמוד לומר, חסד הוא. העולם, מתחילתו, לא נברא אלא בחסד, שנאמר כי אמרתי עולם חסד יבנה. וגם על פירוש זה, הקשה הרבי אליהו מזרחי, דהלא בלאו הכי קשיא, איך נשא עמרם את דודתו, ואיך נשא יעקב שני אחיות. אלא על כרחך לומר, קודם מתן תורה שאני, ואם כן, אין קושיא גם כן מקין כו'. אך כל הנזכר לעיל, יובן בהקדם מה שאיתא במדרש, על פסוק ושמר לך את הברית ואת החסד כו', משל למלך שנשא מטרוניתא, והכניסה לו שני אריסין. אף המלך זקף לה כנגדה שני אריסין כו'. כך אתה מוצא, אברהם נתן שני אריסין, שנאמר כי ידעתיו כו' לעשות צדקה ומשפט, אף הקדוש ברוך הוא זקף כנגדן שני אריסין, חסד ורחמים כו'.

והנה להבין ההפרש בין צדקה לחסד, יובן בהקדם מה שאמרו רז"ל, גדולה גמילות חסדים, יותר מן הצדקה. שצדקה, הוא לעניים בלבד, אבל גמילות חסדים, הוא בין לעניים בין לעשירים. וכן פירוש הרמב"ם זכרונו לברכה, שצדקה הוא בחינת יושר, והוא לתת לכל אחד ואחד, לפי הראוי לו. אבל חסד, הוא לתת יותר מן הראוי כו'. וכן מבואר, כי צדקה, הוא די מחסורו אשר יחסר לו בלבד, אבל אי אתה מצווה לעשרו. אבל החסד, הוא אף לעשירים, אף שאין חסר לו כלל. וכן הוא למעלה, הנה בחינת צדקה הוא לעניים.

וביאור הדברים, אמרו רז"ל, שמש בשבת, צדקה לעניים, שנאמר וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה. כי הנה יש בחינת עשיר ודל, כמו שכתוב, העשיר לא ירבה והדל לא ימעט. ובחינת דל, הוא בחינת יסוד. וגם בחינת מלכות נקראת בחינת דלה וענייה, והיינו להיותה בחינת מקור להתהוות כל הנבראים מאין ליש, שמוכרח להיות על ידי צמצומים רבים, שמוסתר האור בהעלם אחר העלם. וזהו בחינת דעת תחתון, היינו שלמטה הוא היש, ולמעלה הוא בחינת אין, דהיינו אור האלקי המחיה, נקרא אין, להיות מחיה בבחינת העלם כו'. ובחינת זאת, נקרא עני בדעת כו'. מה שאין כן בחינת עשיר, הוא בחינת יחודא עילאה, ששם הוא בחינת דעת עליון, להרגיש האמת, איך שלמעלה הוא היש האמיתי, וכל העולמות הם קמיה כלא חשיב, ובחינת זאת נקרא עשיר בדעת.

והנה בחינת כנסת ישראל שהוא בחינת המלכות, בימות החול, נקראת חולת אהבה, והיינו, מצד שאור האלקי, מוסתר בה בתכלית, לכן תוגבר הצמאון, מצד הריחוק, לעלות וליכלל במקורה. אך מצד עוצם ההסתר המונע, נעשה בחינת חולת אהבה, [כדוגמא התאב לדבר, ולא יכול להשיגו, שיחלה כו'. וכמו דוד, בהיותו במדבר יהודה, ואמר, צמאה לך נפשי כו', מצד הריחוק]. אך ביום השבת, נעשה בחינת עליות המלכות, לקבל הארת אור אין סוף שבאצילות, כמו שהוא, בלי הסתר, ואז נתרפא החולי כו'. וזהו שמש בשבת, שהוא המשכת אור אין סוף שבעשר ספירות דאצילות, שהוא בחינת סובב כל עלמין, לגבי בריאה יצירה עשיה, שזהו בחינת עצם השמש, [ולא כמו שהוא מוסתר במגן דשם אלקים, שזהו בחינת התלבשותו בבריאה יצירה עשיה], הוא בחינת צדקה לעניים, שהוא בחינת יסוד ומלכות, מקורי ההשפעה דבריאה יצירה עשיה. שבכל ימות החול, היה מוסתר השפע בהם. ועתה בשבת, נתגלה בהם שפע זאת דיחודא עילאה, דעת עליון, סובב כל עלמין, בגילוי גמור כו'. וזהו ומרפא בכנפיה. שהכנפיים, הם אהבה ויראה. שבכל ימות החול, הם בבחינת חולת אהבה, מצד העדר גילוי הצמאון. ועתה, נתרווה צמאונם, ונעשה בחינת רפואה להם כו'.

והנה ידוע, שעוצם ההסתר בבחינת דעת תחתון, שהוא בחינת יחודא תתאה, בחינת יסוד ומלכות בבריאה יצירה עשיה, הוא מצד מיעוט הירח, שנעשה מארת חסר, ונתעלמה ההשפעה שהיתה, בשעה שהיו שני המאורות הגדולים, שהיה גילוי אור אין סוף למטה כמו למעלה, בבחינת הביטול דדעת עליון כו', ועתה נתעלם שפע זאת כו'. ולכן, כאשר פועלים וממשיכים גילוי השפע במלכות, ונקראת מילוי החסרון, וזהו בחינת צדקה, למאלות די מחסורו כו', וזהו ענין ובחוסר כל, שזהו בעת מיעוט הירח, שנחסרו ממנה בחינת נו"ן שערי בינה הנזכר לעיל במלכות, עד שמאיר בה בחינת

הביטול דדעת עליון, בחינת הביטול דמיש לאין. אך בעת מילוי החסרון, נקרא רוב כל, שנמשכו בחינת נו"ן שערי בינה הנזכר לעיל במלכות, עד שמאיר בה בחינת הביטול דדעת עליון, כמו שהוא במשפיע, שנקרא עשיר בדעת כו'. וזהו די מחסורו, שמבחינת ד', נעשה ה', על ידי המשכת היו"ד כו'.

והנה כל זה הוא בחינת צדקה, שפירושו יושר, שהוא ענין גילוי השפע, מאצילות לבריאה יצירה עשיה, כמו שכתבנו כו', [והוא בחינת גילוי יש האמיתי, עד שמרגיש בחינת האין, דכולא קמיה כלא חשיב כו']. אך בחינת גמילות חסדים, הוא המשכת השפע, מלמעלה מבחינת אצילות, שהוא בחינת רב חסד, שלמעלה מן החכמה עילאה, כידוע, דגם חכמה עילאה, מאין תמצא, [והיינו בחינת אין אמיתי, שלמעלה מבחינת יש אמיתי, שהוא בחינת כתר, שלמעלה מן החכמה כו', כי בחינת יש אמיתי, הוא בחינת מקורא דכולא, שהוא בחינת אין, המקור ליש, שזהו בחינת עשר ספירות דאצילות. אך בחינת אין האמיתי, הוא בחינת גילוי עצמיות אור אין סוף שבפנימיות הכתר, שהוא למעלה מהיות מקור כו']. והמשכה זו, הוא גם כן לעשירים, שהוא בחינת תפארת, בעל עולם האצילות, שנמשך בו תוספת אור, על ידי המשכה זאת כו'. ובחינה זאת, הוא בחינת אור הגנוז הנזכר לעיל, שנמשך ממילא ומאליו, אחרי שנעשה בחינת שוין בקומתו, במשפיע ומקבל, על ידי בחינת צדקה כנזכר לעיל.

וזהו מה שזקף אברהם שני אריסין, בחינת צדקה ומשפט, שהוא ענין היחודים עליונים, שפעל במעשיו, להיות גילוי השפע, במקבל כמו במשפיע כו', [והמשפיע ומקבל נקראים בשם צדקה ומשפט]. אך הקדוש ברוך הוא זקף שני אריסין אחרים, חסד ורחמים, היינו בחינת רב חסד ובחינת רחמים רבים, שהם מדות, שלמעלה מן החכמה, שנמשכין ממילא ומאליו, אחרי שלימות היחוד דמשפיע ומקבל כו', ודי למבין.

ובזה יובן ענין ואיש אשר יקח את אחותו חסד הוא. כי ואיש, זה הקדוש ברוך הוא. אשר יקח את אחותו, זהו כנסת ישראל. [כי למעלה, כנסת ישראל נקראת אחותי, שממקור אחד יצאה, עם בחינת המדות דזעיר אנפין, הנקרא בחינת הקדוש ברוך הוא]. והנה למעלה, בחינת יחוד משפיע ומקבל, דהקדוש ברוך הוא עם כנסת ישראל, הוא בבחינת אח ואחות דייקא. וזהו ואיש אשר יקח את אחותו, זהו הקדוש ברוך הוא עם כנסת ישראל כנזכר לעיל, חסד הוא. שאחר שלימות היחוד שבהם, על ידי שלימות העבודה דתורה ומצות, אחר כך, שורה בחינת חסד ביחודם, שהוא בחינת הפלגת הטוב, שהוא בחינת אור הגנוז, רב חסד, שלמעלה מן החכמה, שאינו מתעורר על ידי אתערותא דלתתא כלל, רק שנמשך ממילא, מצד שהוא מוצא אתר שלים, שהוא שלימות היחוד דזעיר ונוקביה כנזכר לעיל.

אך זהו דייקא למעלה. אך למטה, כאשר אדם עושה כזה, הוא הפלגת הרע, [כפירוש הרמב"ם ורש"י כנזכר לעיל], ונמאס ונתעב כו'. והטעם הוא, על דרך דוגמא מה שכתוב בספר הקדוש אור החיים, בענין האריה, שהוא בחינה גבוה למעלה, ראשון שברמכבה. לכן, לא יוכל להתלבש למטה, רק בבחינת חיה טמאה. כן היחוד עליון דאח ואחות. כאשר בא למטה, לא יוכל להתלבש, כי אם בבחינת הפלגת הרע חס ושלום. ולזה, בא הקושיא בתורת כהנים, מקין שנשא את אחותו. והתירוץ הוא, כי קין היה בחינה גבוה בתחילה, כמאמר קניתי איש את הוי"ה, וקנין הוא בחינה גבוה מבחינת אצילות עצמו, [כידוע ההפרש בין בריאה לקנין. שבריאה הוא מאין ליש, וקנין הוא גילוי ההעלם, שזהו בחינת אצילות כו']. רק אחר כך, נפל ברע. ולכן, מתחילה, היה שורה חסד, שהוא בחינת הפלגת הטוב, אור הגנוז, שלמעלה מן החכמה, ביחודו. וזהו מאמר התורת כהנים, העולם, מתחילתו לא נברא, אלא בחסד, והיינו שבששת ימי בראשית, היה מאיר אור הגנוז שנקרא חסד, בעולם. ולכן היה יכול להיות היחוד דאח ואחות, גם למטה, ביחוד קין ואחותו כו', ודי למבין.

[ד] וזהו בקשת כנסת ישראל, מי יתנך כאח לי, כי כל הנזכר לעיל, היה בזמן הבית, שהיה מאיר למעלה בחינת היחוד דאח ואחות בשלימות, [כידוע, דבזמן הבית, היה יחוד דזעיר ונוקביה, פנים בפנים כל היום, רק שהיה היחוד על ידי צמצום שכינתו למטה בעשיה, ועל ידי הכרובים פורשי כנפיים, שלשה פעמים ביום, היה היחוד למעלה. אך הכל נקרא פנים בפנים, כי בגוף היחוד, אין נפקא מינה, כמבואר למעלה בהגה"ה]. ולכן, היו מאירים נשמות דאחים וריעים, למטה, על ידי בחינת יחוד הנזכר לעיל. אך עתה בזמן הגלות, אין יחוד למעלה בבחינת פנים בפנים [בימי החול, רק בשבת ויום טוב], וכמאמר הידוע, דקודשא בריך הוא בגלותא, אתסלק לעילא לעילא כו'. וביאור הענין, מהו לעילא כו', יש להקדים מאמר הכתוב, יש אחד, ואין שני, גם בן ואח אין לו. ופירוש במדרש, דקאי על הקדוש ברוך הוא כו'. והקשו, כיון דאח אין לו, [ופירוש המתנות כהונה, מלשון איחוי וחיבור, היינו בת זוג כו'], ואם כן, בן מנין לו. אלא שחבב הקדוש ברוך הוא לישראל, וקראן בנים כו'.

וביאור הדברים, יש להקדים ההפרש בין יחיד לאחד. כי הנה בחינת יחיד, הוא מהותו ועצמותו, כמו שהוא לבדו, שהוא נבדל מגדר גילוי. שגם עכשיו, הוא למעלה מגדר גילוי, כמאמר וכל מאמינים שהוא לבדו הוא, והיינו שגם עכשיו, הוא לבדו, כמו קודם שנברא העולם, בלי שום שינוי כלל, כי כל העולמות אינם תוספים מקום לפניו כלל, כי הם אפס המוחלט לגבי עצמותו. אך בחינת אחד, היינו כאשר נעשה מקור לעולמות, על ידי ירידה וצמצום כו'. [היינו מתחילה, היה ירידת העצמיות, על ידי רצון הפשוט שעלה ברצונו להיטיב ואנא אמלוך, ואז נעשה מקור להשפעה, אך הוא מקורא דלית

ליה סוף. לזאת, נעשה בחינת צמצום, ועל ידי זה נעשה מקור לעולמות, כמו שהם עכשיו, במדה ושיעור כו'.

והנה בבחינת ירידת אור אין סוף והתלבשותו בעולמות, שנקרא אחד, יש בחינת משפיע ומקבל, כמו בחינת המדות דאצילות, משפיעים למלכות, ומלכות נקראת בחינת מקבל מהם, וכן החכמה לבינה כו', ואפילו בבחינת תענוג ורצון כו'. אך בחינת מהותו ועצמותו, הוא למעלה מבחינת רצון ותענוג, ומכל שכן למעלה מגדר חכמה ובינה ומדות. אם כן, הוא למעלה מגדר משפיע ומקבל, ולכן נקרא בחינת יחיד, שאינו בגדר גילוי והשפעה כלל, כנזכר לעיל.

וזהו יש אחד, ואין שני, שהוא בחינת יחיד הנזכר לעיל. ובבחינת זאת, בן ואח אין לו, היינו שאין לו שייכות לבחינת מקבל, שנקרא אח, [כנזכר לעיל בשם המתנות כהונה], וממילא, לא שייך בחינת בן כו'. אלא שחבבן הקדוש ברוך הוא, וקראן בנים, היינו שאף על פי כן, נעשה ירידת עצמותו, להאיר בעולמות בבחינת מקבל, מצד אהבת נשמות ישראל שבגופים, [כמו שכתוב בשם הרב המגיד נשמתו עדן, בענין במי נמלך, בנשמותיהן של צדיקים, שהוא בחינת עונג הנעלם בעצמותו, שעל ידי זה, נתעורר בבחינת רצון הפשוט דאנא אמלוך כו']. ואם כן, בזמן הבית, אז היה מאיר בחינת ירידת אור אין סוף, בעולמות, בבחינת גילוי, ואז נקראים נשמות ישראל בנים ואחים כו'.

אך בזמן הגלות, אסתלק לעילא בעצמותו, בבחינת יחיד, ואז אין שפע פנימיות האין סוף מאיר למטה, רק בחינת חיצוניות, שהוא בחינת הארה בעלמא, לצורך קיום הבריאה בלבד כו'. ולכן, בקשת כנסת ישראל, מי יתנך כאח לי, גם עכשיו, והיינו על ידי יונק שדי אמי, שהוא בחינת תורה שבעל פה. כי מיום שחרב בית המקדש, אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו, אלא ארבע אמות של הלכה, שזהו במקום היכל קודש קדשים וארון ולוחות שהיה בבית המקדש. ולכן, על ידי לימוד תורה שבעל פה, יהיה נמשך גם עכשיו, להיות ירידת פנימיות השפע דאור אין סוף בעולמות, ולא יהיה הסתלקות השפע בעצמותו, וזהו כאח לי כו'. [ומה שאמר כאח לי, ולא אח ממש, היינו להיות שאין ההמשכה על ידי עסק התורה, רק בפנימיות, ולא בחיצוניות, כנזכר לעיל בהג"ה].

והענין הוא על דרך משל, הקלֵב שמגדל את הולד, בכ"ד חדשי היניקה, מה שלא יתגדל כזה בכ"ד חדשים אחרים, אף על פי שאוכל מזון. שהחלב אֵם, מְגִדֵל יותר, מן המזון שאחר כך כו'. כן הוא למעלה, בחינת תורה שבעל פה, הוא בבחינת בינה, שנקראת אם הבנים. והלכות דתורה שבעל פה, הוא בחינת חלב האם, שמגדל את

הולד, והיינו שממשיך מהותו ועצמותו אור אין סוף, שלא יהיה בבחינת הסתלקות בעצמותו, בחינת יחיד כנזכר לעיל, רק יאיר בבחינת המדות דאצילות, כמו בזמן הבית כו'.

והטעם לזה, כי שרש ההלכות, הם מבחינת שעשועי המלך בעצמותו, וכמאמר ואהיה שעשועים יום יום. ובחינת שעשועים הנזכר לעיל, מתגלים בבחינת בינה, וכמו שכתוב, משחקת לפניו בכל עת, [כמו ששמעתי מאדמו"ר [האמצעי] נשמתו בגנוי מרומים, שבחינת שחוק, הוא גילוי השעשועים, אך הוא עדיין לפניו, והיינו בבחינת חכמה ובינה, שאינם בבחינת מקור להשתלשלות עדיין. ועיקר התגלות התענוג הוא בבינה², יותר מבחכמה כידוע]. ומבחינת בינה, מתגלה בבחינת המדות דאצילות, עד שנגדלים בבחינת גדלות המוחין, וכן נמשך גילוי זה בנשמות למטה, וכמו שכתוב ושעשועי את בני אדם כו', ודי למבין.

ונמצא, שעל ידי עסק התורה שבעל פה, נעשים בחינת נשמות ישראל שבגופים, בבחינת כאח לי, [היינו שמאיר בהם גילוי השעשועים, שזהו ענין הנשמות שנקראים אחים וריעים כו', ודי למבין]. [ובמאמר³ כתב יד קודש, משמע שמפרש, שבחינת

² להעיר, כידוע שכ"ק אדמו"ר הזקן הוא בחינת חכמה, וכ"ק אדמו"ר האמצעי הוא בחינת בינה, בחינת רחובות הנהר, שערי בינה וכו'. ואף על פי שפנימיות אבא [כ"ק אדמו"ר הזקן] הוא פנימיות עתיק, פנימיות בינה [כ"ק אדמו"ר האמצעי] הוא גם כן פנימיות עתיק כנודע מכ"ק אדמו"ר הרשב"ב, כי עיקר התגלות התענוג, בחינת עתיק ושעשועים, הוא בבינה דוקא. ומה נעים ששמועה זאת הוא מכ"ק אדמו"ר האמצעי, שמדגיש שעיקר התגלות התענוג, בחינת עתיק, הוא בבינה דוקא, ודוקא אדמו"ר האמצעי הוא המיוחד מכל הנשיאים בהפצת המעיינות חוצה על ידי ספריו הקדושים שחיבר והוציא לאור כמובא בשיחת כ"ק אדמו"ר הרממ"ש ודי למבין.

³ כוונתו למאמר ד"ה מי יתנך תקצ"ד מכ"ק אדמו"ר הצמח צדק, והוא הנחת ר' משה משנת תקס"ה עם הגהותיו וז"ל: אך הנה בגלות כתיב ה' ממרום ישאג, ופי' בזהר, קוב"ה סליק בגלותא לעילא לעילא, והוא ע"ד מאמר וכד אנת תסתלק מינייהו אשתארן כו', פי' שנסתלק בחי' הנק' קדוש בוי"ו מלהיות מאיר למטה, כי אם עלה למקורו, בחי' קדש העליון, ושם כתיב אם צדקת כו', וע"כ עובדי אלילים מושלים, דבבחי' זו כחשכה כאורה, ולכן נק' הגלות בשם עיבור, כמו הולד כשהוא בבחי' עיבור אין הנשמה מתגלה כלל בהכלים, שאין העין רואה כו', כך הוא בחי' אנת תסתלק מינייהו מהכלים כו', ואין האור הנק' קדוש בוי"ו מאיר בהכלים, כי נכלל במקורו, בחי' קדש. וזהו ג"כ דלפעמי' כתיב עליו ית' כמראה אדם, ולפעמי' כתיב כי לא אדם הוא, כי בחי' אדם זהו ההתלבשות בכלים, חסד דרועא ימינא כו', ואז נק' הקדב"ה קדוש בוי"ו, אבל בחי' מקור האור שלמעלה מגילוי והתלבשות בכלים, זהו כי לא אדם הוא, ונק' קדש בלא וי"ו. וזהו והחיות נושאות את הכסא, להעלות בחי' כמראה אדם למעלה מעלה, בכדי שיהי' משם אח"כ ההמשכה בבחי' אדם. וזהו הבקשה מי יתנך כאח לי, שיהי' בחי' לידה והתגלות, בחי'

מי יתנך כאח לי, הוא בחינת לידה, שהוא בחינת המשכת גילוי שם הוי"ה, מבחינת ההסתלקות, שהיה בתחילה אסתלק לעילא כנזכר לעיל, וההסתלקות נקראת עיבור, והגילוי וההמשכה נקראת לידה. ועל ידי מה נעשה הגילוי, על ידי רעותא דליבא, ממעמקים קראתיך, שמעורר בחינת מ"י, שהוא בחינת כתר, הממוצע בין המצאיל לנאצלים, ועל ידו נמשך ההתגלות בזעיר אנפין, שהוא בחינת עשר ספירות דאצילות. וזהו מי יתנך כאח לי, בחינת מ"י דייקא. ויונק שדי אמי, הוא בחינה אחרת, שהוא בחינת ההגדלה יותר, על ידי תורה שבעל פה כנזכר לעיל. וכפי הנראה, התגלות רעותא דליבא הנזכר לעיל, הוא מצד שבחינת כנסת ישראל, מרגשת הריחוק העצום דעכשיו, מבזמן הבית, שאז היה בבחינת אח ממש, ועכשיו אסתלק לעילא, ומזה גופא נעשה הבקשה, דמי יתנך, מעומקא דליבא, וממילא מעורר בחינת מ"י כו', ודי למבין. ובתורה אור במאמר מי יתנך כו', גם בביאור שם, גם במאמר⁴ כתב יד קודש אדמו"ר הזקן נשמתו עדן, משמע כפירוש הראשון, יעויין שם].

והנה כל זה הוא מדבר בנשמות הצדיקים, שממשיכין בחינת כאח לי, על ידי עסק התורה שבעל פה כנזכר לעיל. ואחר כך, אמצאך בחוץ, שזהו מדבר מבחינת נשמות הבעלי תשובה, דמשכיין ליה בחילא יתיר כו'. [ולפי פירוש מאמר כתב יד קודש הנזכר לעיל, מוכרח לפרש אמצאך בחוץ, באופן אחר, יעויין שם]. כי הנה אנו רואים, שכל עצם, לא יוכל לבא להתגלות כלל. רק, מצד המנגד, ניזוז העצם, ובא לידי גילוי. כך הוא בחינת נקודת הלב, שבכל נשמות ישראל, שהוא בחינת יחידה שבנפשם, לא תוכל להתגלות, כי אם מצד הריחוק העצום שמרגישים בנפשם, איך שנתרחקו מאור פניו יתברך, על ידי המחשבות והדיבורים והמעשים אשר לא לה' המה. ועל ידי זה, ניזוז בחינת היחידה, מהעלמה העצמיות, ובאה לידי גילוי. [מה שאין כן בצדיקים גמורים, הגם שזוכים לגילוי היחידה, אין זה רק גילוי אורה, ולא מהותה ועצמותה כו', ודי למבין].

ועל ידי זה, מעוררים למעלה גם כן בחינת קודשא בריך הוא, דאסתלק לעילא בבחינת יחיד, כנזכר לעיל, שיאיר בבחינת כאח לי. וזהו אמצאך בחוץ, בחוץ דייקא, מצד הריחוק, שנקרא חוץ. ולהיות שהתעוררות זאת, היא יותר פנימיות, לזאת, לא תוכל להתלבש המשכת השפע שנמשך על ידי בעלי תשובה, בבחינת כלים ואותיות, [כמו

כמראה אדם, ולא שיהי' ח"ו בחי' וכד אנת תסתלק כו' מהכלים שנק' בחי' עיבור, ולכן אמרו שזהו בקשת כנס"י מהקדב"ה, פי' שיהי' המשכות קדוש בוי"ו דוקא, שאז הוא בחי' כאח לי, בחי' כמראה אדם כו'.

⁴ כוונתו למאמר ד"ה מי יתנך מכ"ק אדמו"ר הזקן משנת תקס"ה. ראה לעיל בהערה 1.

ההמשכה שעל ידי הצדיקים, שמתלבש בכלים ואותיות דתורה שבעל פה, רק בבחינת נשיקין, ועל דרך משל, האהבה העמוקה, שלא יכילנה הכלי, בוקעת בבחינת חיצוניות הבל הפה, הנקרא נשיקה כו', ודי למבין], וזהו אשקך. גם לא יבוזו לי, היינו שלא יהיה יניקת החיצונים, חס ושלום, משפע זאת, כי כבר נבדל הרע, מצד גילוי עומקא דליבא כו' ודי למבין.

ובזה יובן שני הפירושים, דמי יתנך כאח לי, דהיינו יוסף ובנימין, שזהו במדריגת הצדיקים, ופירוש השני, דיוסף עם אחיו, מדבר בבעלי תשובה. אך לפי שני הפירושים, הכל קאי על יוסף. והענין הוא על פי הידוע, דמלכא משיחא אתא לאתבא צדיקיא בתיובתא. וענין התשובה בצדיקים גמורים, היינו שעל ידי תוקף הקירוב, שמתקרב לבחינת אלקות, על ידי זה מרגיש בחינת דקות הרע שבנפשו, עד שקלות דומות אליו כחמורות, וכחוטא ומורד יחשב בעיניו, וכמו בשמונה עשרה, שהוא תכלית הקירוב, אומרים סלח לנו אבינו כי חטאנו כו'. ונמצא, שעל ידי מלכא משיחא, יתייחדו השני בחינות, דצדיקים גמורים ובעלי תשובה כו', [והיינו שהמשכה יהיה מבחינת פנימיות ועצמיות, כמו בבעלי תשובה כנזכר לעיל. שעכשיו, לא תוכל להתגלות, רק בבחינת נשיקין. ולעתיד לבא, יבא זה הגילוי בבחינת כלים ואותיות, כמו בצדיקים גמורים כו', ודי למבין].

וזהו גם כן ענין יוסף, שמייחד שני הבחינות, דצדיקים ובעלי תשובה. וזהו שכתוב, יוסף ה' שנית ידו לקנות את שאר עמו כו'. ועל זה נאמר, ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו. והיינו לעתיד לבא, דכתיב, הן עם לבדד ישכון, שיתגלה בהם בחינת יחיד ממש. [והגם דכתיב, ונהרו אליו כל הגוים, היינו כמים הפנים בפנים בלבד, וכן בעולמות, הגם שיהיה הגילוי למטה כמו למעלה, היינו בחינת קדוש בלבד. אבל בחינת קדש, שלמעלה מבחינת קדוש, לא יתגלה רק בנשמות ישראל, וזהו ואנשי קדש תהיון לי כו', ודי למבין].

סליק.

מאמר מכ"ק אדמו"ר הצמח צדק

צוקללה"ה נבג"מ זי"ע

את זו דרש אדמו"ר שיחיה ליל שבת קודש פרשת ויגש

שנת תק"צ בפרט קטן בק"ק בריאסיעיו

מי⁵ יתנך כאח לי יונק משדי אמי כו'. הנה זהו מאמר כנסת ישראל להקדוש ברוך הוא בזמן הגלות, מי יתנך כאח לי, שישראל נקראים אחים ורעים למקום, כמו שכתוב למען אחי ורעיי אדברה נא שלום בך, אך עיקר בחינת זו שיהיו בחינת אחים הוא הזמן שבית המקדש היה קיים, כמו שסיים הכתוב למען בית הוי"ה אלקינו כו', כלומר שבזמן שבית המקדש היה קיים, אז נקראים אחים ורעים, וזהו בקשת כנסת ישראל, שמכל מקום גם בגלות מי יתנך כאח לי, והיינו על ידי עסק התורה, וכמו שאמר רז"ל משחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה.

והענין דהנה יש שני בחינות ומדריגות שונות בכללות נשמות ישראל, בחינת צדיקים ובחינת בעלי תשובה, ולפעמים מזכירים שבח בחינת צדיקים במעלה ומדריגה גבוה ביותר, עד שאמרו, במי נמלך הקדוש ברוך הוא, בנשמתן של צדיקים, ולפעמים מזכירין לשבח יותר מעלת הבעלי תשובה, וכמאמר רז"ל במקום שבעלי תשובה עומדים, צדיקים גמורים אין יכולים לעמוד. ושני הבחינות יש בכללות נשמות ישראל, בחינת בעלי תשובה ובחינת צדיקים, כמו שכתוב ועמך כולם צדיקים.

והנה מתחילה יש להבין הענין של לשון צדיקים, למה נקראים כך. אך הענין דהנה צדיקים הוא מלשון צדקה, וכל מצות מעשיות נקראו בשם צדקה, כמו שכתוב באברהם, כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ושמרו דרך הוי"ה לעשות צדקה ומשפט כו', לפיכך שומר התורה והמצות נקרא בשם צדיק, שהוא בעל צדקה של המצות בכלל. ולהבין זה, למה כל המצות נקראים בשם צדקה, וענין בחינת צדיק, יש להקדים ביאור ענין הידוע, שתכלית הבריאה הוא להיות לו יתברך דירה בתחתונים, מהו בית דירה.

והענין, דהנה עד שלא נברא העולם, היה הוא ושמנו לבד, וכן לאחר שנברא העולם, עיקר החיות והקיום של כל העולמות הוא רק מבחינת שמו יתברך בלבד, אבל מהותו

⁵ המאמר נדפס כאן לראשונה מכתב יד.

ועצמותו יתברך, מרומם ונשגב לבדו ומתנשא מימות עולם, עד שאין ערוך אליו כלל כנודע, וכמו שכתוב מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית, פירוש מה רבו מעשיך, שיש ריבוי רבבות השתלשלות העולמות לאין קץ ומספר, יש מהן שהן בבחינת השגות ונגלות אלינו כמו גלגלים, ושמי השמים ושכליים נבדלים המנהיגים את הגלגלים כו', ויש מהן שהן בבחינת העלם מהשגה, ואין להשגה תפיסא בהן כלל, כמבואר למעייין באדרא ריבוי העולמות כו', וכולם בחכמה עשית, שהן נמשכו מאין סוף ברוך הוא על ידי בחינת חכמה.

לכאורה נפלא לשון מה רבו מעשיך עשית, איך שייך לומר עשיה גשמיות על עולמות עליונים רוחניים תכלית הרוחניות, אך ענין הוא דהנה על דרך משל בנפש האדם, כשכותב איזה שכל או כמשצייר איזה צורה נאה בהשכל, הנה עצם הציור והכתיבה הוא על ידי כח המעשה שבידים, אך מכל מקום מתלבש בו הארה בכח העשיה שביד לעשות כפי השכלת השכל שבמוח, אבל מובן שאינו מתלבש בכח העשיה מבחינת השכל, רק מבחינת תחתונה שבמדרגת השכל, ונקראת בחינת עשיה שבשכל, שממנו נמשך להתלבש בכח העשיה שביד ממש, אבל לא עצם השכל שבמוח, כי הרי כח העשיה כלא לגבי כח הדיבור שבפיו, ואין צריך לומר לגבי כח המחשבה, ואין צריך לומר לגבי כח השכל, שהוא מצד עצם רוחני, מושלל מגדר מעשה גשמי בתכלית, לכן כדי שיתלבש ממש בכח המעשה להיות נמשך ממנו עשיה גשמיות, היינו מעשה הכתב והציור והשכל, הוא מבחינת אחרונה שבו, ונקראת עשיה שבשכל, היינו מה שישכיל עשיה גשמיית, והוא שאין ערוך לגבי השכלת ענינים רוחניים שיוכל להשכיל בשכלו נפלאות.

כך על דרך משל למעלה, כתיב כולם בחכמה עשית, שכל העולמות עליונים ותחתונים נמשכו ונתהוו רק מבחינת היותר אחרונה שבחינת החכמה, ונקראת עשיה שבחכמה, במה שעלה בחכמתו יתברך התהוות העולמות, אפילו העליונים, אין בחינת חכמה זו ערוך לגבי עצם תחלת חכמה שלמעלה מבחינת עולמות בציור העשיה גשמיות שבשכל לגבי עצם כח השכל, וזהו שכתבו מה רבו מעשיך כולם בחכמה עשית, הוא שיותר מזה לאין קץ ואין ערוך לגבי אין סוף יתברך, כי כל בחינת ומדריגות חכמה עילאה בעצמו מקור העולמות, אינם נחשבות לגבי העצמותו יתברך, רק כמו בבחינת כח המעשה לבד שמלובש בה רק בחינת הארה תחתונה שבכח השכל כנזכר לעיל, כך על דרך משל למעלה, הנה גם עצמות חכמה עילאה לגבי עצמות המאציל יתברך, נחשב רק בבחינת כח העשיה בלבד, ומתלבש בו הארה בעלמא מאין סוף ברוך הוא, ויפעול על ידי זה כל עולמות עליונים כנזכר לעיל, והיינו כמו אין סוף ברוך הוא מצד עצמו אינו בגדר לומר עליו בחינת חכמה כביכול, ולכן כדי שיהיה בחינת חכמה להיות

כולם בחכמה עשית, הנה ההארה זו ממנו יתברך המתלבש בחכמה הוא כמו התלבשות בחינת השכל בכח העשיה, שהוא רק הארה תחתונה מהשכל, כך הארה בעלמא מאין סוף ברוך הוא שיהיה התהוות העולמות על ידי זה, כמו הכתיבה על ידי היד, הנה ההארה זו הוא הנקראת שמו הגדול, כי השם הוא רק הארה בעלמא מעצמותו יתברך, כמו בחינת התחתונה, על דרך משל לשבר את האוון, שמזה נמשך להיות בחינת עשיה בחינת כח הפועל בעולמות.

הנה בחינת זו נקראת בזוהר ממלא כל עלמין, והוא בחינת כח הפועל בנפעל, כמשל בחינת הארת השכל המתלבש בכח המעשה שביד המתלבש במעשה הכתב והציור וכו', כך מתלבש בחינת חכמתו יתברך בכל העולמות להחיותם כנוצר לעיל בפירוש כולם בחכמה עשית, ומתחלק לכמה מדריגות שונות בריבוי רבבות עולמות עליונים ותחתונים, כולם נמשכו בבחינת כח הפועל בנפעל לכל חד לפום שיעורא דיליה, וזהו בחינת ממלא כל עלמין, עליונים ותחתונים, לכל בחינה כפי מדרגתה.

אך בחינת זו דכח הפועל בנפעל המתלבש בנפעל, אינו אלא הארה בעלמא מבחינת חכמתו יתברך, אבל עצם הכח הוא למעלה מעלה במדריגה מבחינת הארה המתפשט ממנו בהנפעל, כי עצם הכח אינו מתלבש כלל בהנפעל להיות ממלא כל עלמין, מעלה ומטה כלל, לכן הגם שנאמר מה רבו מעשיך, שיש ריבוי מדרגות עולמות לאין קץ, שהוא מצד בחינת כח המתלבש בהנפעל, אבל מבחינת עצמותו כח הפועל האלקי, נכללים כולם יחד, מבלי גדולה לאחד על זולתו, קטן וגדול שם הוא בהשוואה אחת, וכמו שכתוב כחשיכה כאורה, שאין יתרון לאור על החושך. וזהו שנאמר לעושה נפלאות כו', עושה פלא, שגם עולמות עליונים הם בבחינת עשיה לבד אצלו יתברך, ונאמר עליהם מה רבו מעשיך כולם בחכמה עשית כו', וזהו שאנו מוצאים, שהמלאכים עליונים אומרים איה מקום כבודו, שאינו מושג אף לעליונים, וזהו פירוש קדוש שמלאכים אומרים, היינו שהוא יתברך מובדל מהם, אבל מלא כל הארץ כבודו דווקא, דבאמת זהו שני הפכים שאינו מושג, למעלה ובארץ שלמטה יהיה מלא כבודו, אך באמת הוא מצד סובב כל עלמין המקיף לכל העולמות בשוה, כי כחשיכה כאורה שווין, וסבלו השני הפכים בנושא אחד, שיהיו המלאכים עליונים אומרים איה מקום כבודו כו', ויהיה מלא כל הארץ כבודו.

וזה הענין שתכלית הבריאה היתה להיות לו דירה בתחתונים, דהיינו בחינת דירה ממש בבחינת גילוי, וזהו מצד בחינת גילוי סובב כל עלמין, דמעלה ומטה שוין, על כן יכול להיות הגילוי למטה ממש, מה שאין כן מצד כח הפועל שבנפעל, הנה למטה הוא בבחינת הסתר והעלם כו', אך כדי שיהיה הגילוי למטה, הוא דווקא על ידי בחינת ביטול, (כי מי שהוא בבחינת יש וגסות הרוח, אין אני והוא יכולין לדור כו') והיינו

כמו שכתוב מלכותך מלכות כל עולמים וממשלתך בכל דוד ודור כו', פירוש, דההפרש בין מלוכה לממשלה, הוא שהמלוכה הוא בריצוי העם, שבוחרים להם מלך למלוך עליהם, ומושל נקרא מה שרודה ומושל עליהם שלא מרצונם, כך על דרך משל למעלה בעולמות עליונים, שהם בתכלית הביטול, ומקבלים עליהם עול מלכות שמים מאהבה ורצון מלך שמו נקרא עליהם, מה שאין כן למטה נקרא בחינת ממשלה, שמושל עליהם בהכרח כו', וזהו וממשלתך בכל דוד ודור, רצה לומר דממשלה הוא בכל הדורות, אבל בחינת מלוכה אינו אלא כשאכשר דרא, ולזאת צריכים להמשיך בחינת הביטול למטה, שיהיה בטלים גם כן בתכלית הביטול, ויקבלו עליהם עול מלכותו באהבה ורצון, שאז יהיה מלך שמו על התחתונים כמו על העליונים.

והנה נעשה ונמשך על ידי מעשה הצדיקים העוסקים בתורה לשמה ומקיימים מצוותיו יתברך, בטלים בתכלית הביטול בבחינת מ"ה, כמו שכתוב ונחנו מה, שעל ידי זה ממשיכים גילוי אין סוף ברוך הוא שיתגלה למטה כמו למעלה, בהיות שידוע שהתלבשות אור אין סוף ברוך הוא הוא בחכמה, דווקא מצד בחינת הביטול שבה, שהוא בחינת חכמה, כ"ח מ"ה, ולזאת, כדי שיהיה גילוי המשכות אור אין סוף בעולמות, שהוא על ידי עסק התורה, דאורייתא מחכמה נפקת, להיות דירתו בתחתונים, על ידי התלבשות בחכמה כח מ"ה של הצדיקים העוסקים בתורה, שהוא חכמתו יתברך, בבחינת ביטול, ועל ידי קיום המצות עשה שנקראים אברים דמלכא, על דרך משל איברי אדם, כשיאחזו חברו בזרועו או בשארי אברים, יוכל להמשיך אותו אצלו על ידי אחיזתו באבר ההוא כו', וכך על דרך משל, על ידי המצות יכולים להמשיך אור אין סוף ברוך הוא שיתגלה למטה בעשיה, וזהו שכתוב ושמרו דרך הוי"ה לעשות צדקה ומשפט וכו', פירוש על דרך משל הדרך הגשמי ההולך מעיר לעיר, שבדרך ההוא ילכו בני אדם מן העיר הזאת להעיר השניה, שהדרך המחבר את שני העיירות האלו שיוכל לילך מעיר זאת לשניה, כך על דרך משל למעלה, כתיב ושמרו דרך הוי"ה, פירוש הוא השביל של המלכות שם הוי"ה ברוך הוא, שנמשך ונתגלה למטה בעשיה על ידי מעשה הצדקה בפרט, להחיות רוח שפלים ולמאן דלית ליה מגרמיה כלום, שעל ידי זה מתעוררים למעלה חכמה עילאה, להשפיע רב טובו יתברך להחיות רוח שפלים שלמטה בעשיה, שיומשך גילוי שם הוי"ה ברוך הוא למטה, שיהיה לו דירה בתחתונים דווקא, וכן על ידי כל המצוות כולם ממשיכים גילוי אור אין סוף ברוך הוא שיתגלה למטה בחכמה דעשיה, הוא התורה המלובשת בעשיה שהוא חכמתו יתברך כו'.

ולזאת נקראו תרי"ג מצות דאורייתא ושבע מצות דרבנן בשם תר"ך עמודי אור כו', על דרך משל העמוד שהבית נשען עליה, שמחבר התקרה עם הרצפה בחיבור אחד, שזהו

זקוף ומשוך מהתקרה ועד הרצפה וכו', כך על דרך משל, רמ"ח פקודין דעשיה נקראים רמ"ח איברים דמלכא, פירוש שהם רמ"ח כלים שיוכל להתמשך על ידי קיומם גילוי אור אין סוף שיתגלה בהן דווקא למטה, (כאיברי האדם שיוכל להמשיך אותו כולו על ידי אחיזת אבר אחד מאיבריו כו' כנזכר לעיל, שהם נקראים בשם דרך הוי"ה, שמחברים אור אין סוף ברוך הוא עם העולמות כולם, [עד] שיתגלה אור אין סוף אף בתכלית השפלות שבמדרגה להתלבש בעולם הזה השפל בחכמת התורה ומצותיו, ולכך מכונים המצות בשם עמודי אור, שהם דרך הוי"ה כו' כנזכר לעיל ודי למבין.

והנה המצות נחלקים בדרך כלל לשלש חלקים ולבושים שונים, המה בחינת מחשבה דיבור ומעשה, שמיחדים [הם על ידי] עסק התורה ותפילה, שעל ידי הדיבור דווקא בתורה יומשך גילוי אור אין סוף ברוך הוא למטה, כמו שכתוב ואשים דברי בפוך, כמאמר רז"ל הקדוש ברוך הוא יושב ושונה כנגדו, [וכן] כאשר דבר הוי"ה מלובש, מתלבש גם כן המחשבה עילאה במחשבה, כי אי אפשר לדיבור בלא מחשבה, שכאשר האדם מדבר, מוכרח להיות באותו העת מלובש מחשבה שכל בהדיבור לצרף אותיות הדיבור, איך ומה לדבר, אבל כשלא יחשוב מאומה, לא יצטרפו מעצמו צירופי אותיות הדיבור וליצא מעצמו מפיו, כך על דרך משל כשנאמר וידבר הוי"ה אל משה ויאמר הוי"ה אל משה, מוכרח להיות מלובש מחכמה עילאה בדבר הוי"ה יתברך כנזכר לעיל, ולזאת, כשהוגה בתורה וקורא בה בשפתיו, אזי יתלבש בו דבר הוי"ה יתברך, כמו שכתוב ודברי אשר שמתו בפוך וגומר, וממילא מחשבתו יתברך מתלבש גם כן במחשבת אדם, שעל ידי זה ימשיכו דרך הוי"ה שיתגלה אור אין סוף ברוך הוא למטה בעשיה.

ומה שכתוב כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי, מדיוקא משמע, הא אם להיפוך, מחשבותי מחשבותיכם, אז דרכיכם דרכי, דהיינו דרך הוי"ה שנמשך אור אין סוף ברוך הוא ומתגלה למטה על ידי עסק תורה ומצות כנזכר לעיל ודי למבין. אך בדרך כלל נקראו כל המצות בשם צדקה, כמו שכתוב והעמדנו עלינו מצות לתת שלישית השקל בכל שנה, והיינו פעולה שנתפעל על ידי כל המצות כולן הוא הענין הצדקה, שמשפיע להחיות רוח שפלים ונדכאים כו', כך על ידי כל המצות נמשך גילוי אור אין סוף ברוך הוא למטה להחיות רוח שפלים, וזהו ושמרו דרך הוי"ה לעשות צדקה כנזכר לעיל ודי למבין.

וזהו שכתוב מי יתנך כאח לי יונק שדי אמי כו', פירוש, זאת אומרת כנסת ישראל להקדוש ברוך הוא בזמן הגלות, אַל מסתתר מאתנו, אותותינו לא ראינו וגומר, על זה אומרת כנסת ישראל להקדוש ברוך הוא, מי יתנך כאח לי, שיתגלה אלקות בבחינת גילוי ממש, ויהיה יונק שדי אמי. והענין הוא כמו על דרך משל הולד בעודו בבחינת

עיבור בכטן אמו, אזי הוא מקופל ראשו בין בירכיו, והוא מוסתר מעין כל בהעלם והסתר, ואחר כך כשיוצא בבחינת לידה לאור העולם בגילוי ממש, אזי יונק כ"ד חודש עד שנשלמו כל ימי יניקה, אזי נתגדלו ונתרחבו איברי הולד על ידי יניקת חלב אמו, בהרחבה והגדלה מאוד במשך זמן מועט, שלא לפי ערך ההגדלה שלו אחר כך, שמתגדל והולך אחר כך מעט מעט לפי ערך בכמה שנים, מה שנגדלו וניתוספו איבריו במשך ימי יניקה לפי ערך, כך על דרך משל למעלה כתיב יונק שדי אמי, דהיינו שמתגדלים בבחינת גילוי אור אין סוף ברוך הוא בהרחבה וגדלות בתוספת מרובה מאוד בבחינת סתימא דכל סתימין ולית מחשבה תפיסא ביה כו', ומתגלה בבחינת גילוי ממש, (ומתרבה שפע הגילוי הזה בהגדלה ותוספת מרובה) כו', וזהו היניקה שלמעלה על דרך משל כמו היניקה של הולד שמתגדל ומתרחב איבריו בהרחבה והגדלה מאוד, כך על ידי היניקה שלמעלה, מתגלה בחינת אור אין סוף ברוך הוא טמירא דכל טמירין בגילוי מאוד בתוספת מרובה והגדלת ההתגלות מאוד מאוד כו'.

וביאור הענין, דהנה כתיב אָם הבנים שמחה, פירוש על דרך משל בנפש האדם, שבשעת השמחה, צבחו פניו, והדם סובב והולך בכל הגוף בתנועה גדולה והתפעלות עצומה, וניכר ונרגש חיות התפעלות הנפש בכל איברי הגוף ובפרט בפניו שצבחו והאדימו, כמאמר רז"ל צבחו פניו של רבי, דהנה אין כל חדש נעשה בשעת השמחה, לומר שנתחדש בו ריבוי חיות בתוספת מרובה, מה שלא היו מקודם אשר לא נעשה השמחה כו', זולת עצמות החיות של הנפש שהיה מכוון ומוסתר בהגוף בקיבוץ והעלם קודם השמחה, הוא עצמו מתפשט ומתגלה בהרחבה והתפשטות בשעת השמחה, לכך צבחו פניו וניכר התפעלות בתנועת איבריו בשעת השמחה, שהוא ריבוי התגלות והתפשטות הנפש בגוף, מה שלא היה כן קודם השמחה, שהיתה בקיבוץ והעלם כו'.

כך על דרך משל למעלה, דכתיב יאר הוי"ה פניו אליך, שהוא התגלות אור אין סוף בפנים העליון על ידי השמחה והתענוג של המלך הקדוש ברוך הוא, שעל ידי זה מתגלה השפע רב של אור אין סוף ברוך הוא שהוא בהעלם בחינת סתימא דכל סתימין, בחינת גילוי ממש כו' כנזכר לעיל. אך הנה עיקר השעשועים של המלך הקדוש ברוך הוא הוא מן התורה דווקא, כמו שכתוב ואהיה אצלו אמון כו' וגומר, פירוש, בדברי רז"ל אמון מופלא ומוצנע, ששורש התורה נמשכה מרצון העליון ברוך הוא שנקראת אמון מופלא, כמו שכתוב עושה פלא כו', מפני שהוא מופלא ומכוסה בהעלם והסתר שהוא סתימא דכל סתימין כו', ואפילו שעשועים יום יום, דהיינו בצאתך מהעלם אל הגילוי להיות אורייתא בבחינת גילוי ממש, אזי נאמר והיה שעשועים יום יום, שהוא שעשועי המלך המרום לבדו יתברך משחקת בתבל ארצו ושעשעי את בני אדם, שיש

שני מיני שעשועים ושני מיני שחוק כו', כידוע ליודעי חכמה נסותרת. פירוש, שנמשכת בדרך וסדר השתלשלות, מעלה מעלה עד שמתגלה למטה, בחינת עונג שעשועי העליון המלוּבש אל בני אדם ממש העוסקים בה לשמה, וזהו ושעשעי את בני אדם.

וזהו שאמר, אנהגך אביאך אל בית אמי תלמדני, פירוש, תחלה מצטרך להתמשך שפע עונג עליון ושעשועי עליון בבית אמי, ששם מלוּבש התורה שבכתב ושל בעל פה כנזכר לעיל, ואחר כך תלמדני, דהיינו בחינת התגלות של עונג העליון המלוּבש בבית אימי כו', וזהו שאמר אנהגך אביאך אל בית אמי, דהיינו שמתחלה אנהיג ואמשיך עונג העליון ממקורה שיתלבש בחכמת התורה שמלוּבשת בבית אמי, כי הנה כתיב עושה פלא כולם בחכמה עשית, שאף החכמה עילאה נחשבת לעשייה גשמיות קמיה, לזאת מצטרך להנהיגו ולהביאו אל בית אמי, שיתענג וישתעשע בחכמת התורה אשר אין ערוך אליו כו', ואחר כך תלמדני, דהיינו קבלת השפע של עונג העליון שמקבלין בני אדם העוסקים בתורה, כמו שכתוב ושעשעי את בני אדם כו' ודי למבין.

וזהו שכתוב מי יתנך כאח לי יונק שדי אמי, דהנה הצדיקים העוסקים בתורה ומצות נקראו אחים ורעים להקדוש ברוך הוא, כמו שכתוב למען אחיי ורעי אדברה נא שלום בך, שהם הם היונקים משדי אמי, פירוש, ממשיכים על ידי עסקם בתורה בחינת גילוי עונג עליון ושעשועי עליון השורה בחכמת התורה שבבית אמו, כמו שכתוב אם הבנים שמחה כנזכר לעיל, שיתגלה למטה בהתגלות ממש, וזהו בחינת היניקה משדי אמי, שנתגדל השפע של ההתגלות העונג העליון סתימא דכל סתימין בבחינת התגלות למטה, כמשל הולד שנתגדלו איבריו על ידי היניקה כנזכר לעיל, שעל ידי השמחה, מתגלה החיות בהתפשטות בהתרחבות, כך אם הבנים שמחה, מחמת השפע עונג העליון המלוּבש בה, ועל ידי זה הצדיקים העוסקים בתורה הם יונקים משדים עליונים, להמשיך גילוי השמחה והתענוג למטה, שיהיה לו דירה בתחתונים כו' ודי למבין.

אך להבין מה שנתבאר לעיל (אות א') דעיקר בחינת אחים ורעים למקום הוא בזמן שבית המקדש קיים, כמו שכתוב למען בית אלקינו כו', רק שזהו בקשת כנסת ישראל עכשיו, מי יתנך כאח לי כו', הנה להבין זה צריך להבין ענין הגלות שנמשל לעיבור, ואחרי כל הנזכר לעיל יובן הטעם דעיקר בחינת כאח לי בזמן שבית המקדש היה קיים, כי פירוש אח, הוא בחינת אחד, אח דלית, שהוא התלבשות אור אין סוף ברוך הוא בעשר ספירות דאצילות, שזהו פירוש אח, שהן ט' ספירות, והד' הוא מדת מלכותו יתברך, ועל ידי זה מתגלה אחר כך בעולמות עליונים ותחתונים, כי על ידי עסק התורה מחכמה נפקת, יומשכו הגילוי למטה, וכן על ידי המצות רמ"ח אברים, (הנמשכים מבחינת ט' ספירות, וט' פעמים ט' הוא פ"א, ובכל בחינה יש ראש תוך סוף, הוא רמ"ג, וה' חסדים המגדילים הוא רמ"ח, כמו שכתוב בכתבי האריז"ל) מה שאין כן בזמן

הגלות, דקודשא בריך הוא סליק לעילא ולעילא, בבחינת א"ח דאחד, דהיינו בבחינת יחיד, דעל זה נאמר כי לא אדם הוא כו', לכן זאת הוא בקשת כנסת ישראל, מי יתנך כאח לי כו', דהיינו על ידי בחינת בעלי תשובה, דבחילא יתיר, והן הממשיכים מבחינת עצמות אור אין סוף ברוך הוא בחינת יחיד, להיות מתלבש בבחינת אחד, ואז הצדיקים ממשיכים הגילוי למטה על ידי תורה ומצות.

והנה ענין בעלי תשובה הוא מה שכתוב אחר כך, אמצאך בחוץ כו', פירוש, שהוא נגד בעלי תשובה נאמר, שאמרו רז"ל במקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד. והענין, דהנה בעלי תשובה, אין הכוונה על אלו שעברו עבירות מקודם ואחר כך חזרו בתשובה כו', כי אם אף מי שלא עבר עבירה קלה מימיו, רק שאינו מקושר בקשר אמיץ וחזק בתכלית ההתקשרות בביטול תמידי בלי הפסק כלל, כי אם לפרקים ועיתים מזומנים הוא מקושר בביטול הוי"ה אחד ברוך הוא, דהיינו בזמן התפילה לבד, וכל היום כולו אך עסוק בטרדת הפרנסה כו', גם יכול להיות שאין יכול להתפלל בכל יום בכוונה, כי אם בדילוג יום או יומים כו', וכן אינו עוסק בתורה יומם ולילה, זולת קובע עיתים לתורה מצד טרדתו בעסק פרנסתו כו', אלה וכיוצא בהם נקראים בחינת בעלי תשובה, דהיינו כשעומדים להתפלל בכוונה, אזי צריכים לשוב בתשובה שלמה על העבר, שביטל מתלמוד תורה, זמן שהיה עסוקים בטרדת הפרנסה בענינים גשמיים דעולם הזה כו', שעיקר התשובה כששב וחזר מן ההיפוך דווקא כנודע, שלזאת תגדל הצעקה שלהם במאוד מאוד בהתפעלות גדולה ועצומה ביתר שאת שאם היה מקושר בביטול תמידי בלי הפסק רגע אחד כלל, והיינו מפני שעיקר ההתפעלות הוא בנפש החיונית דווקא, שמתפעלת מהתחדשות הנפלאה שהרגישה בבחינת הביטול, איך שכולא קמיה כלא חשיב, מה שלא הרגישה לעולם, למשוך את תאות עולם הזה להעולם חושך בעדי כו', אי לזאת, תגדל ההתפעלות שלה מאוד ותזעק צעקה גדולה ומרה, שמתוך שעיקר ההתפעלות הוא מן התחדשות דווקא, אבל מי שהורגל בזה מימים ימימה, ולא איתפרש מינה לעלמין, לא ימצא בו בחינת התפעלות הזה כלל, כמו שכתוב במלאכים עליונים, וכולם עומדין ברום עולם, שעומדים בתמידות על מעמד מצב אחד, מצד שאין זה בחינת התחדשות אצלם, שלא נפרדו מעולם מבחינת הביטול אף רגע אחד, מה שאין כן הבעלי תשובה, אף מאחר כשנפרדו ממנה, אזי התפעלו מאד אחר כך מההתחדשות כו', כמאמר רז"ל יהיה בעיניך כחדשים, שמאחר שישן בלילה ונפרד מהביטול, לזאת תחדש בבוקר בחינת התפעלות מאוד מן ההתחדשות של הרגשת הביטול כו'. ולזאת, מעלה יתירה נודעת לנו בבעלי תשובה, שלמעלה מן הצדיקים, שמצד שנמצא בהם בחינת התפעלות מההתחדשות של הרגשת הביטול, שהנפש החיונית מתחלה שהיה בהיפוך נתפעלת

מאוד, שעל ידי זה אתכפייא סטרא אחרא, וכידוע דכד אתכפייא סטרא אחרא אסתלק יקרא לעילא ולעילא, ומעוררים לעילא גילוי אלהות למטה וכו'.

ביאור הענין, דהנה כתיב כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, פירוש, כמו בגלות מצרים היה השעבוד של ישראל בעבודת פרך, רד"ו שנה, ועיקר הכוונה בזה היתה בכדי שיתגלה אחר כך נפלאות עליונים, דהיינו בזמן מתן תורה, דכתיב פנים בפנים דיבר הוי"ה עמכם, שנתגלה פנים עליונים בבחינת גילוי ממש, ולסיבת התגלות הפנים העליון, הוצרך תחלה להסתתר הפנים העליון בהעלם והסתר, דהיינו בזמן גלות מצרים, שהיה בהסתר פנים, דקודשא בריך הוא אסתלק לעילא ולעילא, וכל השפע והחיות שלמטה הוא מבחינת אחוריים עליונים בלבד, כמאן דשדי בתר כתפיה כו', וכמשל המלך שעשה סעודה גדולה, שנותן התמצית לעבדים כו', ולזאת ינקו החיצונים בחינת אלקים אחרים מקדושה, ומשלו המצרים על ישראל כו'.

ועיקר הכוונה היה בהסתר פנים, בכדי שיתעורר כנזכר לעיל בתשובה שלימה והתפעלות עצומה ובזעקה גדולה ומרה מן הלחץ של הדחק, שאל מסתתר מהם, שעל ידי זה ימשיכו הגלות פנים העליון ממקורו שהיה מוסתר מהם, שיתגלה בזמן הגאולה למטה, כמו שכתוב וישמע הוי"ה את קול צעקתם, מה שלא היה אפשר בלאו הכי להמשיך גילוי פנים העליון, זולת על ידי הסתר פנים קודם, שעל ידי זה נתעוררו בתשובה בחילא יתיר, עד שהגיע קול צעקתם אל מקום מוסתר, פנים העליון, והמשיכו למטה כו'.

והרי זה כמשל האב על שמסתתר מבנו, בכדי שיתגלה אהבת הבן אליו בזעקה גדולה, שאז מתגלה אליו אחר כך, וכן בגלות המר הזוה, שנמשך באורך יותר, מפני שמצטרך להיות נגלה כבוד הוי"ה לעתיד לבא, עין בעין יראו, שיגלה יותר ממה שנתגלה במתן תורה, לזאת צריך להיות הסתר יותר, בכדי שיצטעקו בתשובה בהתפעלות גדולה יותר, להמשיך ממקום נעלה יותר, שיתגלה לו למטה בגילוי ממש כו', וזה שכתוב אמצאך בחוץ אשכחך, בבחינת עליון, שהוא התדבקות רוחא ברוחא כו', שהוא למעלה מן הצדיקים, שהן יונקים שדי אמי בלבד כו' כנזכר לעיל, אשקך מיין הרקח, היינו בחינת התגלות השמחה הנזכר לעיל, כי נכנס יין יצא סוד כו'.

אך אמרו רז"ל, דלעתיד לבא עתיד הקדוש ברוך הוא לאתבא צדיקייא בתובתא, דהיינו שמצטרך להיות שני בחינות ומדריגות צדיקים ובעלי תשובה, כמו שנתבאר לעיל, מי יתנך כאח לי אמצאך בחוץ כו', פירוש, מי יתן השני בחינות אלו שיתחברו ביחד, והיינו כשהצדיקים יעשו תשובה, אזי יתחברו שני בחינות אלו ומעלת שניהם ביחד, ואזי נאמר גם לא יבוזו לי, פירוש, דכל דינין מתעברין מינה, שאי אפשר אז

לחיצונים לינק ממנה כלל, ואז יבא הגואל, כמאמר רז"ל, אם ישראל עושין תשובה, נגאלין, והיינו מה שכתוב, ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגיזרה, וזהו גם לא יבוזו לי כנזכר לעיל, ודי למבין.

סליק.